

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ВЕНЧУРНОГО ІНВЕСТИВАННЯ В УКРАЇНІ

©2021 КОВАЛЬЧУК Н. О., СОПІВНИК Л. І.

УДК 330.332:330.131.7](477)
JEL: G24; G31; P45; R42

Ковальчук Н. О., Сопівник Л. І. Сучасний стан та особливості розвитку венчурного інвестування в Україні

Мета статті полягає в дослідженні сучасного стану венчурного інвестування в Україні та у визначенні подальших перспектив його розвитку. Здійснюючи аналіз та узагальнюючи наукові добірки багатьох науковців, було розглянуто сутність і специфіку венчурного капіталу, наведено чинники, які мають найбільший вплив на розвиток венчурної індустрії. У ході дослідження виконано аналіз показників венчурного інвестування в Україні: кількість інститутів спільного інвестування; кількість компаній з управління активами; загальну вартість чистих активів інститутів спільного інвестування; кількість найдоходніших венчурних фондів в Україні та показники їх дохідності. Визначено ряд питань які потребують першочергового вирішення, адже вони перешкоджають активізації венчурного інвестування в Україні. Основну увагу зосереджено на особливостях фінансування інновацій в Україні. Виокремлено основні напрями венчурного інвестування в українській економіці та здійснено порівняння із окремими особливостями венчурного інвестування в європейських країнах. Згідно з отриманими результатами досліджень доведено, що венчурне фінансування на території України схильне до реалізації середньо- і короткострокових інвестиційних проектів. З'ясовано, що більшість венчурних фондів не в змозі виконувати свої економічні функції, оскільки вони здебільшого використовуються для оптимізації управління активами великих промислових компаній і підприємств середнього бізнесу. На основі визначених проблем запропоновано напрями активізації венчурних фондів, основний з яких – активна державна політика, спрямована на зміцнення позицій венчурних фондів.

Ключові слова: венчурне інвестування, венчурна індустрія, венчурні фонди, інноваційна діяльність, інститути спільного інвестування.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-9-22-27>

Рис.: 3. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 8.

Ковальчук Наталія Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент, асистентка кафедри публічних, корпоративних фінансів та фінансово-го посередництва, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (вул. Коцюбинського, 2, Чернівці, 58012, Україна)

E-mail: n_kovalchuk@chnu.edu.ua

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-7886-2485>

Researcher ID: <http://publons.com/researcher/2178832/natalia-kovalchuk/>

Сопівник Леся Іванівна – студентка економічного факультету, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (вул. Коцюбинського, 2, Чернівці, 58012, Україна)

E-mail: sopivnyk.lesia@chnu.edu.ua

UDC 330.332:330.131.7](477)
JEL: G24; G31; P45; R42

Kovalchuk N. O., Sopivnyk L. I. Current State and Features of Venture Investment Development in Ukraine

The article is aimed at studying the current state of venture investment in Ukraine and determining further prospects for its development. Carrying out the analysis and summarizing the scientific selections of numerous scholars, the essence and specifics of venture capital were considered, the factors that have the greatest impact on the development of the venture industry were provided. In the course of the study, the analysis of venture investment indicators in Ukraine was carried out: the number of joint investment institutions; the number of asset management companies; the total value of net assets of joint investment institutions; the number of the most profitable venture funds in Ukraine and their profitability indicators. A number of issues have been identified that need to be addressed first, as they impede the intensification of venture investment in Ukraine. The main focus is on the peculiarities of financing innovations in Ukraine. The directions of venture investment in the Ukrainian economy are distinguished and comparisons with certain features of venture investment in European countries is made. According to the finding, it is proved that venture financing in Ukraine is prone to the implementation of medium- and short-term investment projects. It is found that most venture funds are unable to perform their economic functions, as they are mostly used to optimize asset management of large industrial companies and medium-sized enterprises. On the basis of the identified problems, the directions of activation of venture funds are proposed, the main one being active policy on the part of the State, directed towards strengthening the position of venture funds.

Keywords: venture investment, venture industry, venture funds, innovative activity, joint investment institutions.

Fig.: 3. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 8.

Kovalchuk Natalia O. – PhD (Economics), Associate Professor, Assistant of the Department of Public, Corporate Finance and Financial Intermediation, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (2 Kotsiubynskiy Str., Chernivtsi, 58012, Ukraine)

E-mail: n_kovalchuk@chnu.edu.ua

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-7886-2485>

Researcher ID: <http://publons.com/researcher/2178832/natalia-kovalchuk/>

Sopivnyk Lesia I. – Student of the Faculty of Economics, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (2 Kotsiubynskiy Str., Chernivtsi, 58012, Ukraine)

E-mail: sopivnyk.lesia@chnu.edu.ua

Н а сьогодні в умовах посилення глобалізаційних і науково-інтеграційних процесів венчурна інвестиційна діяльність провідних країн світу посідає одне з перших місць серед інструментів забезпечення інноваційних секторів економіки, зро-

стання платоспроможності та фінансового забезпечення країн, а також зниження рівня ризику поодиноких інвесторів. Венчурне інвестування при правильному використанні може бути ефективним не лише у сфері фінансів, але й для фінансування багатьох

сфер економіки, зокрема науково-практичних здобутків і перетворення їх у високо оцінений продукт. Незважаючи на те, що політика України, починаючи з років незалежності, активно намагалася впроваджувати активний курс на розвиток інвестиційної сфери, інвестиційна політика країни відсутня як така. Діяльність венчурних фондів в Україні, як важливої складової венчурного інвестування, є досить віддаленим європейським зразком, тому слід докладати все більше зусиль для поліпшення ситуації. У зв'язку з цим основним етапом стратегічного розвитку венчурних фондів має стати створення конкурентоспроможних ініціатив для потенційних об'єктів вкладення коштів.

Одними зі сфер венчурного інвестування є виготовлення сільськогосподарських товарів, роздрібна торгівля, будівництво, тоді як у країнах Великої сімки – це інвестиції в інноваційні процеси, що залишаються найбільш дохідним джерелом для організацій у контексті розвитку та зростання, що потребує збільшення зовнішніх вкладень.

Метою статті є здійснення комплексного аналізу сучасного стану розвитку венчурних фондів в Україні, дослідження основних напрямів венчурного інвестування, аналіз показників динаміки венчурного інвестування для виявлення перспектив розвитку в сучасних умовах.

Дослідження особливостей і визначення основних термінів і тенденцій розвитку венчурного інвестування знаходять своє відображення в наукових працях як українських, так і світових економістів, серед яких Цвігун Ю., Диха О., Макогон Ю., Колесніков А., Бабій А., Кочешкова І., Денисюк В., Шило А., Берест М., Красовська О. В. та інші. Однак, незважаючи на плідну працю науковців, через мінливість економіки України питання венчурного інвестування залишається недостатньо дослідженим. Необхідне постійне вдосконалення механізму венчурного інвестування. Також виникає гостре питання щодо внесення змін до низки законодавчих актів задля стимулювання венчурного фінансування не лише у сфер економіки, але й інноваційних процесів.

Для ефективного функціонування інвестиційної сфери необхідні додаткові фінансові ресурси в поєднанні з ефективним менеджментом. Дані умови поєднуються поняттям «венчурний капітал». Венчурна індустрія – одна зі сфер підприємницької діяльності, яка проявляється через реалізацію ризикових проектів та інвестицій, однак в основному – у сфері науково-технічних розробок. Фінансовий аспект беруть на себе банки, спеціально створюються венчурні фонди, юридичні організації у формі товариств з обмеженою відповідальністю [1]. Банківська сфера, особливо в період пандемії, знаходяться в досить незадовільному стані, тому залучати кошти без позитивної кредитної історії стає дедалі важче. У такій ситуації, коли підприємству негайно

необхідні кошти для просування свого товару, венчурне фінансування, досвід венчурних маркетологів і ризик-менеджерів є ефективним джерелом для залучення необхідних фінансових ресурсів.

Згідно із Законом України «Про інститути спільного інвестування» венчурний фонд – недиверсифікований інститут спільного інвестування закритого типу, який здійснює виключно приватне розміщення цінних паперів інституту спільного інвестування серед юридичних і фізичних осіб [2]. Важливим фактором функціонування венчурних фондів є виконання таких вимог: наявність необхідної кількості проектів і сприятливе інвестиційне середовище, в якому можна отримати хороші фінансові результати державі та підприємствам, що вкладають свої кошти. Джерелами формування венчурних фондів виступають інвестори, головною метою яких при вкладенні у високо ризиковані проекти є отримання високого доходу. Позичальниками є підприємства, яким потрібне вкладення фінансових ресурсів. А посередниками даного процесу і виступають венчурні фонди. Інвестиції можуть вкладатися як у статутний капітал підприємств в обмін на пакет акцій підприємства, так і шляхом надання інвестиційного кредиту терміном на 4–8 років [3].

Задля розвитку венчурного інвестування в Україні, передусім, необхідно основну увагу зосередити на малому та середньому підприємстві, припинити лобювати великі організації, оскільки вони більш зосереджені у сфері інвестування. За своєю природою маленькі фірми є більш мобільними, ніж корпорації, тому, використовуючи таку комбінацію, як венчурний капітал і малий бізнес, вдалося б здійснити колосальні результати у сфері новітніх технологій, створити нові робочі місця.

Венчурні фонди у порівнянні з іншими видами інститутів спільного інвестування (ІСІ) є найризикованішими для інвесторів, оскільки вони не містять конкретних законодавчих вимог щодо структури активів даних фондів. Проте ці інститути приносять величезні прибутки при їх злагодженому функціонуванні.

Однак функціонування венчурних фондів, як і будь-яких інститутів спільного інвестування, неможливе без діяльності компаній з управління активами (КУА), які здійснюють безпосереднє управління грошовими активами даних фондів. При цьому управління активами здійснюється на підставі укладення договору між компанією з управління фонду та самим фондом. Управління активами пайового венчурного фонду згідно з нормами закону не потребує укладення такого договору [1].

Аналіз даних щодо кількості функціонуючих в Україні інститутів спільного інвестування та компаній з управління активами відображено на *рис. 1*.

За даними Української асоціації інвестиційного бізнесу, кількість компаній з управління активами

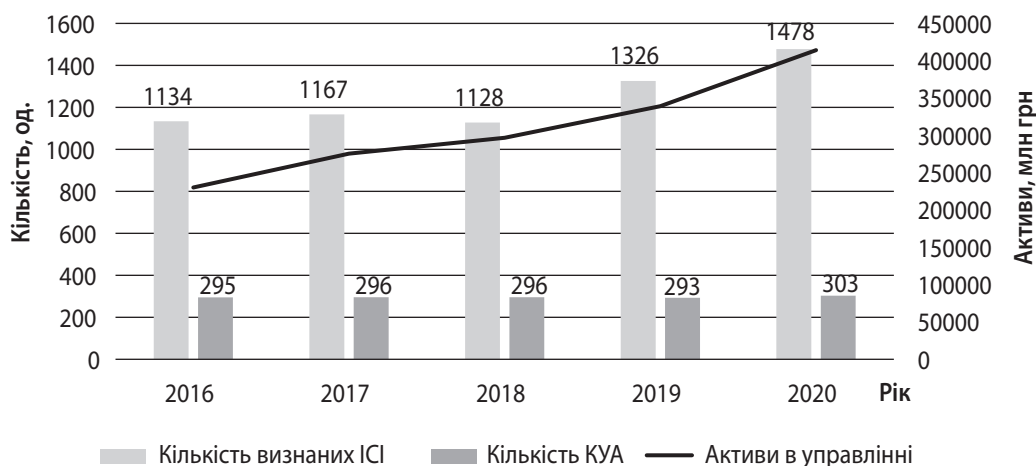

Рис. 1. Динаміка активів в управлінні у визнаних ІСІ

Джерело: побудовано за даними [4].

протягом 2016–2020 рр. зросла на 2,71% (див. рис. 1). Кількість визнаних інститутів спільного інвестування збільшилася у 2019 та 2020 рр. відповідно на 17,56% та 11,46%. При даній кількості інвестиційних інститутів кількість ІСІ, яка припадає на 1 компанію з управління активами, за 2016–2020 рр. варіюється від 3,8 до 4,8 компаній.

З іншого боку, кількість відкритих ІСІ станом на 2017 р. становила 19, у 2020 р. їхня кількість зменшилася до 17 одиниць, або на 10,5 п. п. Кількість інтервальних інститутів спільного інвестування також має тенденцію до зменшення протягом періоду 2016–2020 рр. – з 23 до 20 одиниць, або на 15%.

Ще однією формою інститутів спільного інвестування виступають закриті ІСІ, питома вага яких є найбільшою. За період 2016–2020 рр. кількість закритих ІСІ скорочується з 90 до 79 одиниць, зменшення становило 12,3%.

Розглянувши динаміку загальної кількості інститутів спільного інвестування, далі визначимо кількості венчурних ІСІ та розмір отримуваних ними активів.

Вартість активів венчурних ІСІ, незважаючи на постійні коливання в економіці та зниження інвестиційної активності, продовжує зростати (рис. 2). Так, на кінець 2018 р. сума чистих активів становила 220438,12 млн грн., а у 2020 р. вона зросла на 50,63%. Це свідчить про активну діяльність венчурних фондів. При цьому, якщо дивитися на кількість венчурних фондів, також простежується їх збільшення – з 1103 до 1436 одиниць.

Станом на 2020 р. структура активів венчурних інститутів спільного інвестування була такою (рис. 3): частка цінних паперів складала 9,5%, з них: найбільшу частку займали облігації підприємств – 3,3%, акції – 2,5%, векселі та інші цінні папери – 1,5%; частка грошових коштів і банківських депозитів – 2,2%, інших активів найбільше – 85,9%. Дана структура свідчить про те, що венчурні інститути незацікавлені вкладати кошти

в такі інструменти, як акції та державні облігації, тому здійснюють мінімальні вкладення для зменшення обсягів фінансування та розміру оподаткування.

Венчурні фонди в основі свого функціонування передбачають вкладення в перспективні й інноваційні ідеї. Головна закономірність полягає в пошуку нової бізнес-ідеї, яку до цього ще ніхто не знаходив, однак вона є реальною та перспективною при вкладенні численних фінансових ресурсів [5].

Однак це все відбувається на першому життєвому етапі венчурної компанії, а загалом їх п'ять.

Перший етап називається «передстартове фінансування», або «посів» (*Seed*). На даному етапі реалізуються невеликі обсяги капіталу, які надаються винахідникам або малим підприємцям для фінансування новоствореного продукту чи послуги. Кошти даного рівня, як правило, спрямовуються на формування команди управлінців, дослідження відповідного сектора ринку, розроблення бізнес-ідеї.

Другий етап (Start-up) полягає в інвестуванні задля забезпечення виробничої діяльності венчурного підприємства. Якщо на першому етапі майже всі фінансування здійснюються за власний рахунок, то тут залучається один або кілька інвесторів. Під час стартового фінансування кошти використовуються для проведення маркетингових досліджень, які дозволяють підприємству ефективно в майбутньому здійснювати реалізаційну діяльність. Під час вкладення коштів на цьому етапі існує досить високий ризик втрати коштів порівняно з попереднім етапом.

Третій етап (Early stage) полягає в наданні допомоги підприємствам, у яких є високий потенціал, але вони не в змозі профінансувати свої потреби за рахунок кредитних коштів через невпевненість у їх подальшому поверненні. В основному фінансуються нещодавно створені фірми віком 3–4 років, які не отримують прибуток. Ризик фінансування на цьому етапі значно менший, ніж на попередньому, адже фі-

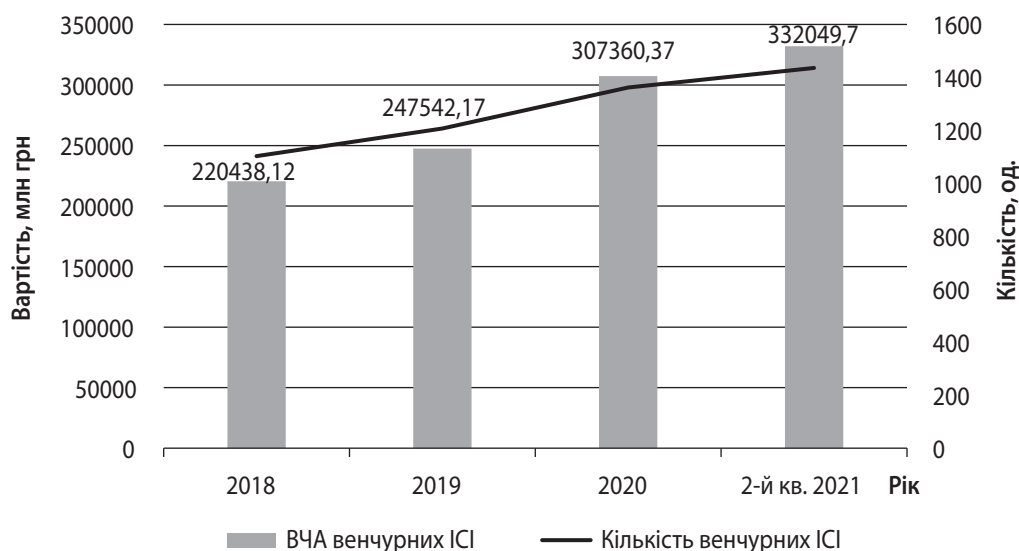

Рис. 2. Динаміка вартості чистих активів венчурних інститутів спільного інвестування

Джерело: побудовано за даними [4].

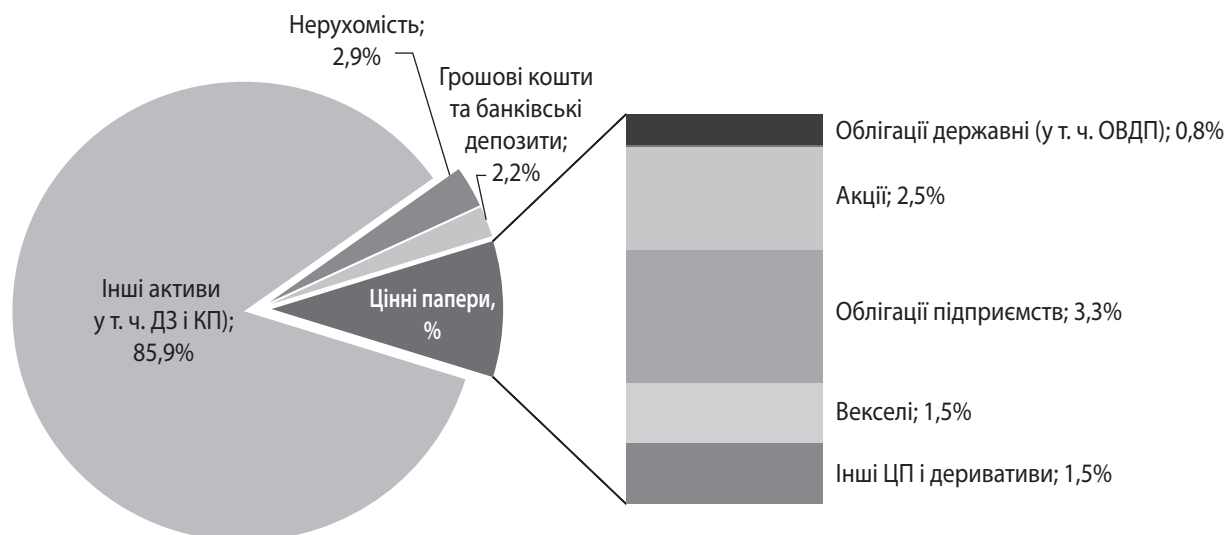

Рис. 3. Структура активів венчурних ІСІ за 2020 р.

Джерело: побудовано за даними [4].

нансується завершення виготовлення продукту, створеного для продажу.

Четвертий етап, стадія розширення (*Expansion*) передбачає виділення коштів підприємствам із діючим виробництвом, які мають високий виробничий потенціал і потребують розширення. Вкладені кошти покликані забезпечити організаційно-фінансову базу підприємства для збільшення обсягів продажу. Ризик на цьому етапі менший, ніж у попередніх, так само менший і термін окупності. При цьому мета інвесторів полягає в розділенні ризиків між кількома учасниками, оскільки коштів необхідно все більше, а один інвестор не в змозі їх надати.

Завершальний, п'ятий етап (*Exit*) – вихід, або первинне розміщення акцій. Венчурні фонди намагаються вивести вкладені суми коштів з дивідендами.

Кошти на даному етапі виділяються на короткий термін для забезпечення виходу інвестора з ринку шляхом публічного розміщення акцій [6].

Позики за рахунок фінансових ресурсів венчурних фондів надаються тільки юридичним особам, однак за умови, що не менше 10% статутного капіталу юридичної особи належить такому венчурному фонду. Українські венчурні фонди не націлені на інвестиції в інноваційні проекти. Аналіз найменувань найбільших венчурних активів за вартістю чистих активів та їх дохідністю, а також компаній з управління активами цих фондів показує, що більшість з цих фондів використовуються як інструмент інвестування й оптимізації обсягів інвестування в будівельному, інноваційному та аграрному секторах (табл. 1). Самі ж фонди виступають власниками активів – корпоративних прав.

Топ-7 венчурних фондів за вартістю чистих активів станом на 31.04.2021 р.

Назва венчурного фонду	Назва компанії з управління активами	Вартість чистих активів, тис. грн
ПАТ «Рітейл капітал»	ТОВ «КУА «Інвестиційні партнери»	17424740,7
ПНВІФЗТ «Український оптимум»	ТОВ «КУА Українські фонди»	15919732,2
Пайовий закритий недиверсифікований венчурний інвестиційний фонд «Девелопмент Агро»	ТОВ «КУА «Прогресивні інвестиційні стратегії»	9036491,5
АТ «МОНТАЛЕ»	ТОВ «КУА «Інвестиційні партнери»	7303949,8
ПВІФ «ІнтегралБуд Інвест»	ТОВ «КУА Крістал Ессет Менеджемент	6769627,2
ПНВІФЗТ «Міський квартал»	ТОВ «КУА ЮДП Ессет Менеджемент	6434752,7
Інвестиційне партнерство	ТОВ «КУА Палладіум капітал»	4841590,4

Джерело: складено за даними [4].

На першому місці знаходиться ПАТ «Рітейл капітал», який здійснює різноманітні вкладення – від будівництва до інноваційних проектів нових розробок. Вартість чистих активів даного фонду в Україні є найбільшою, його можна вважати найдохіднішим венчурним фондом. У середньому щорічно його активи зростають у процентному співвідношенні на 2–3 відсотки на рік. Протягом першого кварталу 2021 р. вартість чистих активів даного фонду зросла на 0,95%.

Здійснивши аналіз венчурного інвестування в Україні, варто зазначити основні проблеми, які стримують розвиток даного інвестування на території нашої держави, а саме:

- ✦ нестабільність економічних процесів в Україні;
- ✦ низький рівень освіченості в управлінні венчурними фондами;
- ✦ недостатність вітчизняних коштів;
- ✦ основна частка венчурного капіталу, яка є в Україні, належить іноземним інвесторам;
- ✦ тіньова економіка, брак достовірної інформації;
- ✦ недосконалість законодавчих актів щодо регулювання венчурного інвестування;
- ✦ низька ліквідність інвестиційних коштів через нерозвиненість фондового ринку в Україні [7].

Тому розв'язання вищезазначених проблем передусім необхідне для підвищення ефективності інвестицій на основі:

- ✦ розвитку інноваційних сфер, яке підвищило б активність інвесторів на ринку спільного інвестування;
- ✦ поліпшення розвитку венчурної сфери в розрізі ефективного планування;
- ✦ мотивування до вкладення коштів у малий і середній бізнес шляхом створення фонду гарантування венчурних вкладень;
- ✦ розвитку ринку цінних паперів, що створило б вигідні умови для продажу венчурними інве-

сторами акцій компаній, куди вони інвестують свої кошти;

- ✦ створення сприятливих умов для вкладення коштів шляхом забезпечення стабільного макроекономічного та політичного становища.

Однак на першому місці залишається все ж таки підтримка з боку державних органів влади, що полягає в удосконаленні законодавчої та нормативно-правової баз, спрямованому на забезпечення венчурної діяльності в Україні [8].

Хоч Україна зараз знаходиться в нелегкій ситуації, однак можна стверджувати, що протягом наступних п'яти років ринок венчурного інвестування буде зростати. Це пов'язано з активним розвитком інноваційної сфери, ІТ-сектора, активізацією малого та середнього бізнесу, участю українських проектів на міжнародному ринку.

ВИСНОВКИ

Отже, проведений аналіз розвитку венчурного інвестування в сьогоdnішніх реаліях, а також функціонування венчурної індустрії в Україні, надає можливість зробити такі висновки.

Використання венчурного інвестування забезпечує залучення капіталу на довгостроковій і високоризиковій основі, що переважно спрямовується на інноваційну та науково-технічну сферу.

В Україні існує безліч можливостей для розвитку венчурного інвестування. Зокрема, це наявність високотехнологічних галузей із невичерпним потенціалом нових ідей, що є вигідними для венчурного інвестора. Проте сьогодні вітчизняні венчурні інвестори – це поодинокі венчурні фонди та інвестиційні компанії.

Венчурне інвестування в Україні за 2016–2020 рр. характеризується такими особливостями: зростання кількості інститутів спільного інвестування та компаній з управління активами; висока вартість чистих активів визнаних ІСІ; значна присутність венчурних

фондів, які отримують високий рівень доходів, розмір яких постійно зростає. Однак існує безліч перешкод для активізації венчурного інвестування в Україні. Для вирішення цих проблем необхідна активна державна політика, спрямована на розвиток інновацій у країні та заохочування введення венчурного інвестування від ранніх стадій. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Землинський В. А. Сучасний стан та перспективи розвитку венчурного інвестування як складової фінансового забезпечення інноваційної діяльності України. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2014. № 5–6. С. 172–179. URL: [http://zt.knute.edu.ua/files/2014/5-6\(76-77\)/uazt_2014_5-6_19.pdf](http://zt.knute.edu.ua/files/2014/5-6(76-77)/uazt_2014_5-6_19.pdf)
2. Закон України «Про інститути спільного інвестування» від 05.07.2012 р. № 5080-VI (зі змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5080-17#Text>
3. Носова Є. А., Могге Д. Б. Сучасний стан та особливості функціонування венчурних інвестиційних фондів в Україні. *Ефективна економіка*. 2017. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5491>
4. Українська асоціація інвестиційного бізнесу (УАІБ). URL: <https://www.uaib.com.ua/>
5. Мордань Є. Ю., Відменко Ю. В., Кобець Ж. О. Венчурне інвестування в Україні та світі: сучасні тенденції та особливості розвитку. *Інфраструктура ринку*. 2018. Вип. 17. С. 391–399. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/17_2018_ukr/65.pdf
6. Найчук-Хрущ М. Б. Ключові характеристики венчурного фінансування на етапах життєвого циклу венчурного підприємства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2011. № 714 : Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. С. 373–378. URL: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/13442/1/057_Kljuchov%20harakterist_373_378_714.pdf
7. Кочешкова І. М., Трушкіна Н. В. Тенденції розвитку венчурного інвестування в Україні. *Економічний вісник Донбасу*. 2016. № 2. С. 129–135. URL: [http://www.evd-journal.org/download/2016/2\(44\)/pdf/18-Kocheshkova.pdf](http://www.evd-journal.org/download/2016/2(44)/pdf/18-Kocheshkova.pdf)
8. Шипуліна Ю. С. Сучасні особливості розвитку венчурного інвестування на промислових підприємствах. *Економіка: реалії часу*. 2015. № 5. С. 210–214. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2015/No5/210.pdf>

REFERENCES

- Kocheshkova, I. M., and Trushkina, N. V. "Tendentsii rozvytku venchurnoho investuvannya v Ukraini" [Trends in the Development of Venture Investment in Ukraine]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu*, no. 2 (2016): 129-135. [http://www.evd-journal.org/download/2016/2\(44\)/pdf/18-Kocheshkova.pdf](http://www.evd-journal.org/download/2016/2(44)/pdf/18-Kocheshkova.pdf)
- [Legal Act of Ukraine] (2012). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5080-17#Text>
- Mordan, Ye. Yu., Vidmenko, Yu. V., and Kobets, Zh. O. "Venchurne investuvannya v Ukraini ta sviti: suchasni tendentsii ta osoblyvosti rozvytku" [Venture Investment in Ukraine and the World: Current Trends and Features of Development]. *Infrastruktura rynku*, iss. 17 (2018): 391-399. http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/17_2018_ukr/65.pdf
- Naichuk-Khrushch, M. B. "Kloiuchovi kharakterystyky venchurnoho finansuvannya na etapakh zhyttievoho tsykladu venchurnoho pidpriemstva" [Key Characteristics of Venture Financing Process According to the Venture Company's Life Cycle]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politehnika»*, no. 714 (2011): 373-378. http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/13442/1/057_Kljuchov%20harakterist_373_378_714.pdf
- Nosova, Ye. A., and Mohhe, D. B. "Suchasnyi stan ta osoblyvosti funktsionuvannya venchurnykh investytsiinykh fondiv v Ukraini" [Current Conditions and Features of Venture Capital Funds in Ukraine]. *Efektynna ekonomika*, no. 3 (2017). <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5491>
- Shypulina, Yu. S. "Suchasni osoblyvosti rozvytku venchurnoho investuvannya na promyslovykh pidpriemstvakh" [Modern Features of Development of Venture Investment at Industrial Enterprises]. *Ekonomika: realii chasu*, no. 5 (2015): 210-214. <https://economics.net.ua/files/archive/2015/No5/210.pdf>
- Ukrainska asotsiatsiia investytsiinoho biznesu (UAIB). <https://www.uaib.com.ua/>
- Zemlynskyi, V. A. "Suchacnyi stan ta perspektyvy rozvytku venchurnoho investuvannya yak skladovoi finansovoho zabezpechennia innovatsiinoi diialnosti Ukrainy" [The Current Status and Prospects of Venture Investment as a Component of Financial Support of Innovation of Ukraine]. *Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo*, no. 5-6 (2014): 172-179. [http://zt.knute.edu.ua/files/2014/5-6\(76-77\)/uazt_2014_5-6_19.pdf](http://zt.knute.edu.ua/files/2014/5-6(76-77)/uazt_2014_5-6_19.pdf)